

Ekolojik Kurama Dayalı ??levsel Okuryazarlık Ya?ant?s? Ölçe?i

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Ekolojik Kurama Dayalı ??levsel Okuryazarlık Ya?ant?s? Ölçe?i*.
Turkish Psychological Scales. Retrieved from
<https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=20828>

Özet

Ekolojik Kurama Dayalı İki Levsel Okuryazarlık Yaşam Ölçeği (EKDÖYÖ), bireylerin iki levsel okuryazarlık becerilerini günlük yaşamda kullanma düzeylerini, Ekolojik Kuram çerçevesinde de?erlendirmek amacıyla geliştirilmi? bir ölçme aracıdır. Ölçek, özellikle okuryazarlık deneyimlerinin gerçekleştiril?i üç temel ekolojik bağlam? (Okul, Aile ve Çevre) merkeze alarak, bu bağlamların bireyin okuryazarlık yaşamı üzerindeki etkisini nicel olarak belirlemeyi amaçlamaktadır. 2014 yılında geliştirilen bu ölçek, eğitim bilimleri alanında geçerlik ve güvenirlik çalışmaları tamamlanmış, 32 maddeden ve üç alt boyuttan oluşan bir yapıyı temsil etmektedir.

Anahtar Kelimeler

Ekolojik Kuram, İki Levsel Okuryazarlık, Okuryazarlık Yaşamı, Okul, Aile, Çevre, Psikometrik Geliştirme, Güvenirlik, Geçerlik

Yazarlar

Emine Gül Özenç, Cengiz Doğan

Amaç

Ölçeğin temel amacı, bireylerin ekolojik çevreleriyle etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan **iki levsel okuryazarlık** deneyimlerini ölçmek ve de?erlendirmektir. Bu ölçek, okuryazarlığın salt bir beceri değil, aynı zamanda bireyin sosyal ve kültürel bağlamda etkin bir şekilde var olmasının sağlayan bir yaşam biçimi olduğu varsayımına dayanır.

EKDÖYÖ, özellikle eğitim araştırmacılar, öğrencilerin okuryazarlık düzeylerinin yalnızca sınıf içi eğitimle değil, aynı zamanda aile ve geniş çevre faktörleriyle nasıl şekillendiğini anlamak için teorik olarak sağlam bir araç sunmayı hedeflemektedir.

Yapı (Ölçülen Psikolojik Yapı)

EKDÖYÖ, Urie Bronfenbrenner'in Ekolojik Kuramı temel alınarak, bireyin **iki levsel okuryazarlık** becerilerini kullandığı ve geliştirdiği mikro sistemleri ölçmektedir. Yapısal olarak ölçek, okuryazarlığın üç temel ekolojik bağlamdaki tezahürlerini incelemektedir:

Okul: Resmi eğitim ortamında okuryazarlık becerilerinin kullanımı ve deneyimi (ders materyalleri, ödevler, okul içi iletişim).

Aile: Ev içi ortamda okuryazarlık faaliyetleri ve aile desteği (kitap okuma alışkanlıkları, yazma yönergeleri takip etme).

Çevre: Toplumsal ve kültürel bağlamda okuryazarlık kullanımı (gazeteler, tabelalar, faturalar, dijital medya).

Ölçek, bu üç alt boyutun birleştirminden oluşan genel bir **iki-leysel okuryazarlık yaşamı** puanı sağlamaktadır.

Geçerlik

Ölçeğin yapı geçerliği, **Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)** kullanılarak incelenmiştir. Analiz sonuçları, ölçeğin teorik beklentilerle uyumlu olarak üç faktörlü bir yapı sergilediğini göstermiştir. Bu faktörler, temelini Ekolojik Kuram'dan alarak sırasıyla Okul, Aile ve Çevre olarak adlandırılmıştır.

Faktör yükleri ve madde-toplam korelasyonları, maddelerin ilgili alt boyutları yeterli düzeyde temsil ettiğini ve ölçeğin yapısal bütünlüğünün korunduğunu doğrulamıştır. Bu bulgular, EKDÖYÖ'nün ölçmek istediği kuramsal yapıyı başarıyla bir şekilde ölçtüğünü desteklemektedir.

Güvenirlilik

Ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik analizleri, yüksek düzeyde güvenirlik katsayıları elde edildiğini ortaya koymuştur. Ölçeğin toplam **Cronbach Alpha (Cronbach Alpha)** değeri **.86** olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçeğin genel olarak yüksek bir iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir.

Alt boyutlara ait iç tutarlılık katsayıları da kabul edilebilir düzeydedir:

Okul faktörünün iç tutarlılık katsayısı: $r = .836$

Çevre faktörünün iç tutarlılık katsayısı: $r = .747$

Aile faktörünün iç tutarlılık katsayısı: $r = .746$

Bu katsayılar, her bir alt boyutun kendi içerisindeki maddelerin tutarlı bir şekilde aynı yapıyı ölçtüğünü kanıtlamaktadır.

Faktör Analizi

Ölçek geliştirme sürecinde yapı geçerliğini test etmek amacıyla **Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA)** kullanılmıştır. AFA sonuçları, 32 maddelik ölçeğin varyansın önemli bir kısmını açıklayan üç temel faktörden oluştuğunu göstermiştir.

Bu üç faktör, teorik beklentilere uygun olarak isimlendirilmiştir:

Birinci Faktör: Okul (14 madde)

İkinci Faktör: Aile (11 madde)

Üçüncü Faktör: Çevre (7 madde)

Faktör yapısının **Ekolojik Kuram**'ın mikro sistemler modeline dayanması, ölçeğin kavramsal çerçevesinin sağlamlığını desteklemektedir.

Ölçme Aracı

Test Türü: Geliştirme (Yeni bir ölçek geliştirme çalışması)

Format: Öz Bildirim Ölçeği

Maddeler: 32 madde ve üç alt boyut (Okul: 14m, Aile: 11m, Çevre: 7m)

Derecelendirme: 3'lü Likert Ölçeği (Örneğin: Hiçbir zaman, Bazen, Her zaman)

Mevcut Dil: Türkçe

Popülasyon Grubu: Eğitim kademesindeki öğrenciler veya ilgili yaş grupları.

Yaş Grubu: Araştırmamızın yapıldığı popülasyona bağlı olarak belirlenir (Genellikle ortaokul/lise öğrencileri veya ilgili yaş grupları).

Popülasyon Detayları: Orijinal çalışmada popülasyon detayları net belirtilmese de, iki-levsel okuryazarlık düzeyini ölçmek için uygun olan bireyler.

Test Metodolojisi: Psikometrik yöntemlerle geliştirilmiş, Açıklayıcı Faktör Analizi ve Cronbach Alpha katsayısı ile geçerlik ve güvenirlik testleri yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Eğitim Bilimleri, Psikometri, Geliştirme Ölçeği, Okuryazarlık, EKDÖYÖ, Sosyal Çevre, Okul Yaşamı, Aile Yaşamı

Yazarlar

Sorumlu Yazar: Emine Gül Özenç

Yazar ORCID Tanımlama Numarası: Orijinal kaynakta belirtilmemiştir.

İletişim E-posta Adresi: egozen@nigde.edu.tr

Yazın Adresi: Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi (Olası Kurum)

?zinler, Ücret ve Test Y?li?

?zinler: Ölçe?in kullan?m? için sorumlu yazar (Emine Gül Özenç) ile ileti?ime geçilmesi önerilir.

Ücret: Ticari olmayan akademik kullan?mlarda genellikle ücretsizdir, ancak yazar?n politikas?na ba?lıdır.

Test Y?li?: 2014 (Ölçe?in yay?nland??? y?li).

Bu ölçek ve ilgili makale, Kuram ve Uygulamada E?itim Bilimleri dergisinde yay?mlanm???r. Makalenin orijinal PDF ba?lant?s? a?a???dadır:

Makale Ba?lant?s?: estp.com.tr

Ölçe?in orijinal PDF belgesi ?uradan indirilebilir: ekolojik-kurama-dayali-islevsel-okuryazarlik-yas?antisi-olcegi-toad.pdf

Kaynaklar

Özenç, E. ve Do?an, C. (2014). Ekolojik Kurama Dayal? ??levsel Okuryazarlık Ya?ant?s? Ölçe?i'nin (EKD?OYÖ) geli?tirilmesi ve geçerlik güvenirlik çal???mas?. *Kuram ve Uygulamada E?itim Bilimleri*, 14(6), 2239-2258. doi:10.12738/estp.2014.6.1791

Ekolojik Kurama Dayal? ??levsel Okuryazarlık Ya?ant?s? Ölçe?i Maddeleri

ÖNEML?: A?a???daki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmal? ve hiçbir ?ekilde de?i?tirilmemelidir. Ölçek 32 madde ve üç alt boyuttan olu?maktadır:

Okul (14m)

Çevre (7m)

Aile (11m)

(Not: Orijinal kaynak içeri?inde ölçe?in 32 maddesi listelenmedi?i için, sadece alt boyut ve madde say?lar? sunulabilmittir.)